

و «بهداشت کودکان» رابطه «فضا»

دکتر مرجان گودرزی
پزشک عمومی

مقدمه

فضاهای آموزشی یکی از حوزه‌های معماری محیطی هستند که نقش عمده‌ای در جامعه ایفا می‌کنند و ناآگاهی و بی‌توجهی به طراحی فضاهای آموزشی و به ویژه در حوزه بهداشت می‌تواند نتایج نامطلوبی داشته باشد.

با توجه به مسئله بهداشت در مراکز آموزشی و لزوم توجه اساسی به آن از منظر سلامتی و نیز خدمات رفاهی به کودکان و کارکنان، لازم است. به طراحی این فضاها به طور جدی توجه شود و استانداردهای فرهنگی و مورد پذیرش متولیان امر رعایت گردد.

کودکان به ویژه در سنین خردسالی بسیار بصری‌اند. آن‌ها در محیطی که موجب لذت، دلخوشی و امنیتشان شود، شاد و شکوفا می‌شوند. نوع واکنش کودکان نسبت به اشخاص دیگر ناشی از تأثیرات محیطی این چنین است.

پروفسور «لاوسون»، یکی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان معماری و نویسنده کتاب «طراحان چگونه می‌اندیشند؟»، اعتقاد دارد که از میان پروژه‌های معماری، هیچ‌یک به اندازه طراحی محیط‌های آموزشی نمی‌تواند جذاب و دل‌انگیز باشد؛ زیرا بسیاری از فعالیت‌های مهم انسانی و آموزش و رشد کودکان در آن صورت می‌گیرد.

به طور کلی وضعیت بهداشت همگانی در اجتماعات و به ویژه در مراکز تربیتی و آموزشی و از آن مهم‌تر برای کودکان خردسال ارتباط مستقیمی با وضعیت ساختمان و شرایط سرویس‌های بهداشتی مستقر در آن دارد. خطرات ناشی از عدم رعایت اصول ساختمانی و بهداشت محیط در سرویس‌های بهداشتی همواره تهدیدی برای سلامت کودکان و کارکنان است.

بنابراین، به منظور جلوگیری از آلودگی محیط (آب، هوا و خاک) به عوامل بیماری‌زای موجود در مدفوع و فاضلاب و ممانعت از دسترسی حشرات به آن‌ها تدوین مشخصات فنی، ساختمانی و بهداشتی سرویس‌های بهداشتی برای اجرای صحیح بهداشت محیط در مدارس و تأمین سلامت کودکان، کارکنان و نیز خانواده‌های آنان یک ضرورت محسوب می‌شود. هدف از تدوین این آیین کار، تهیه ضوابط و تدوین اصول طراحی و بهداشتی در آب‌خوری و سرویس‌های بهداشتی مراکز آموزشی، در مناطق شهری و روستایی است.

به نحوی که با کاربرد و اجرای آن در مراکز

تربیتی، آموزشی

به ویژه در مراکز کودکان پیش‌دبستان، بتوان به اهداف زیر دست یافت:

- بهبود وضع بهداشتی مراکز، خانواده‌ها و جامعه
 - تأمین رفاه و سلامت کودکان، کارکنان و خدمت‌گزاران
 - پیشگیری از بیماری‌های انتقالی به وسیله آب‌آلوده و مدفوع.
- در بعضی کشورها مثل آلمان، دست‌شویی‌ها در مدارس و مراکز کودکان زیر ۶ سال دارای فضای مسقف با نور مناسب،

آینه، صابون و دیگر امکانات بهداشتی همچون حمام و تسهیلات مربوط به آن است.^۱ در کشور انگلستان، دست‌شویی به اندازه کافی و قابل دسترس و حتی رخت‌کن و حمام نیز برای کودکان و کارکنان وجود دارد.^۲ در این کشور هر ۲۰ دانش‌آموز یک توالت دارند و برای هر ۲۵ کارمند تمام‌وقت یک توالت وجود دارد. توالت‌هایی برای کارمندان و بازدیدکنندگان و حتی دانش‌آموزان ناتوان و معلول وجود دارد. اتاق مخصوص بهداشت دارای دوش، دست‌شویی و بالابر ثابت و یا متحرک است. امکانات رخت‌کن با دوش نیز برای کودکان و کارکنان وجود دارد.

از آنجا که هم‌اکنون در کشور ما بعضی از مراکز پیش‌دبستانی در کنار مدارس و یا در مجتمع یکسانی اداره می‌شود، سرویس‌های بهداشتی مخصوص کودکان بزرگ‌تر است گاه برای کودکان ۴، ۵ و ۶ ساله مناسب نیست. در عین حال، این سرویس‌ها اغلب تهویه طبیعی یا مکانیکی مناسبی ندارند.

از نظر استاندارد، لازم است در مدارس پسرانه، به ازای هر ۴۰ نفر دانش‌آموز پسر و در مدارس دخترانه به ازای هر ۲۵ دانش‌آموز یک چشمه توالت پیش‌بینی شود که گاه حتی این نسبت‌ها نیز رعایت نمی‌شود. برای کارکنان مدارس هم باید به ازای هر ۵ مرد و یا ۲ زن نیز یک چشمه توالت در نظر گرفته شود اما شواهد موجود نشان‌دهنده کاستی‌ها و مشکلات بهداشتی در این زمینه است.

ضمناً به‌طور معمول به ازای هر چشمه توالت باید یک واحد دست‌شویی نیز منظور گردد.

در هر حال، با نگاهی سریع به وضعیت توالت‌ها و سرویس‌های بهداشتی در مراکز فعلی پیش‌دبستان و به ویژه برای سنین ۳-۶ سال می‌توان به وجود مشکلاتی همچون ناکافی بودن تعداد، نبود یا کمبود تسهیلات و امکانات مناسب، نبود حمام و نیز توالت برای بازدیدکنندگان و خانواده‌ها، دست‌شویی‌های غیراستاندارد و کمبود وسایل بهداشتی اشاره کرد که تنها بخشی از کاستی‌های موجود است.

از آنجا که سلامتی و رفاه کودکان، خانواده‌ها و کارکنان این مراکز در کنار وسایل تربیتی اولویت خاصی دارد، باید مسئولان به این مسئله مهم توجه داشته باشند. نظارت و بازدید دوره‌ای کارشناسان مربوطه از این مراکز می‌تواند به تغییرات لازم بینجامد. در حالی که بسیاری از کارشناسان تنها به مسئله آموزش و محتوا توجه دارند و گاه از مسائل بهداشتی و رفاهی کودکان و نیز بیماری‌زایی محیط‌هایی که کودکان زمان زیادی را در آنجا می‌گذرانند، غافل می‌مانند.

پی‌نوشت‌ها

1. <http://www.adalbert-Stifter-vokschole.de/Schollen/index.html>.

2. <http://www.desf.gov.uk>